

УДК 378.014.25(477)“1991/...”(045)
DOI: 10.31499/2307-4906.4.2024.316481

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Ірина Щербань, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-9918-7711

E-mail: shcherban.i.y@gmail.com

Олег Щербань, аспірант, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0009-0005-8762-061X

E-mail: oscherban@gmail.com

У статті розглянуто міжнародну діяльність закладів вищої педагогічної освіти як важливий елемент підвищення якості освіти, розвитку наукових досліджень і входження у світовий освітній простір. Проаналізовано процеси інтернаціоналізації, які стали основними чинниками розвитку української вищої освіти після здобуття незалежності. Представлено періодизацію міжнародної діяльності українських педагогічних університетів з 1991 по 2024 рр., окреслено ключові події та тенденції кожного періоду, що відображають розвиток і зміцнення міжнародної співпраці.

Ключові слова: міжнародна діяльність; заклади вищої педагогічної освіти; якість освіти; світовий освітній простір; інтернаціоналізація; періодизація; чинники розвитку; трансформаційні зміни.

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION OF INSTITUTIONS OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION IN INDEPENDENT UKRAINE

Iryna Shcherban, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-9918-7711

E-mail: shcherban.i.y@gmail.com

Oleh Shcherban, PhD Student, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0009-0005-8762-061X

E-mail: oscherban@gmail.com

The article examines international cooperation of institutions of higher pedagogical education as an important element of improving the quality of education, developing research and entering the global education space. The term of international cooperation is considered in the context of internationalisation of education as the process of integration of educational, research and administrative activities of a higher education institution with an international component: individual mobility; creation of joint international educational and research programmes; formation of international education standards for quality assurance; institutional partnership, creation of

educational and research associations. The article analyses the processes of internationalisation, which became the main factors in the development of Ukrainian higher education during 1991–2024. The periods, which reflect the transformation of the educational system, changes in foreign policy, as well as integration into the international educational space, have been outlined: the period of independence and the first steps in international cooperation (1991–2004), the period of integration into the European educational space (2005–2014), the period of strengthening international cooperation and introduction of digital technologies (2014–2019), the period of global challenges and adaptation (2020–2024). The article shows the transformations that institutions of higher pedagogical education have undergone: from the first steps of international partnership to integration into the European educational space, active implementation of digital technologies and adaptation to the new conditions caused by the COVID-19 pandemic and the war. The development confirms that internationalisation is a prerequisite for further improvement of the Ukrainian education system in the context of current global challenges.

Keywords: *international cooperation; institutions of higher pedagogical education; quality of education; world educational space; internationalisation; periodization; development factors; transformations.*

Міжнародна діяльність є важливим аспектом розвитку педагогічних університетів, сприяючи підвищенню якості освіти, розширенню можливостей для наукових досліджень та інтеграції в глобальний освітній простір. Міжнародні зв'язки дозволяють педагогічним університетам запозичувати передові методики викладання та навчання з інших країн, інтегрувати інноваційні підходи та адаптувати їх до місцевих умов. Багатовекторність міжнародної діяльності є запорукою активної співпраці з науковими установами світу, нових можливостей для наукових публікацій, підвищення наукового потенціалу університетів та розвитку інноваційних підходів у педагогіці. Співпраця з іноземними університетами дозволяє створювати спільні навчальні програми та курси, готувати українських студентів до викликів глобалізованого світу, сприяє інтеграції іноземних студентів у освітній процес, що допомагає створювати сприятливе середовище для міжкультурного спілкування, обміну ідеями та взаємного навчання.

Питання формування світового освітнього простору в контексті глобалізації вищої освіти стали предметом наукових досліджень як вітчизняних (Т. Андрущенко, С. Вербицька, Л. Гурч, Н. Данько, В. Зінченко, С. Калашнікова, О. Козієвська, В. Кремень, С. Курбатов, В. Луговий, Н. Мешко, О. Нітенко, О. Огієнко, Н. Рибка, А. Сбруєва, І. Сікорська, О. Слюсаренко, В. Солощенко, Т. Фініков, Л. Хижняк, Ж. Чернякова, А. Чирва та ін.), так і зарубіжних учених (Ф. Альтбах, Дж. Білен, Є. Біркенс, Л. Брайкович, Р. Вест, Я. Вільямс, Ф. Гайдушек, Ф. Гантер, Л. Глонті, М. Грін, Д. Гудзик, Т. Даген, Б. Дельдаго-Марекз, Є. Джонс, П. Жижло, Х. Зімерман, Б. Лар'яні, Ф. Леслі, Дж. Найт, Н. Різей, Х. Різей, Д. Роузвер, А. Самскайте, Г. Сікіян, П. Скотт, К. Тремблей, Д. Фінк-Хавнер, Л. Хадсон та ін.).

Питання розвитку міжнародної діяльності закладів освіти, тенденції її становлення перебувають у полі зору українських дослідників. Зокрема, науковці В. Луговий, Ж. Таланова та С. Шитікова досліджують питання міжнародної мобільності студентів, викладачів і дослідників, а також вплив форм міжнародної співпраці на українську систему вищої освіти та її інтеграцію в міжнародний освітній простір [15]. Дослідниця І. Сікорська вважає міжнародну діяльність вищих навчальних закладів одним із стратегічних напрямів інтернаціоналізації освіти, акцентує на необхідності стратегічного підходу для розвитку міжнародного співробітництва [8]. Науковець А. Сбруєва вивчає глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в контексті

формування суспільства знань; аналізує зміни системи вищої освіти під впливом глобалізації та виклики, які постають перед університетами в умовах інформаційного суспільства [7]. Автори аналітичного звіту під загальною редакцією Т. Фінікова та О. Шарова зосереджують увагу на процесах інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукових досліджень, аналізують досягнення, проблеми та виклики, з якими стикається українська вища освіта на шляху до відповідності європейським стандартам [4]. Вчені А. Мазаракі, В. Сай та Т. Дупляк вивчають міжнародну академічну мобільність у рамках Програми Європейського Союзу Erasmus+, оцінюють інтеграцію українських студентів і викладачів у полікультурний світовий простір [3].

Аналіз наукової літератури засвідчує важливість стратегічного підходу до інтернаціоналізації освіти та викликів, пов'язаних з глобалізацією та інформаційним суспільством. Дослідження міжнародної академічної мобільності, зокрема в рамках програми Erasmus+, вказує на потенціал для покращення якості освіти та підвищення конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти на міжнародній арені. Загалом, наукові роботи свідчать про необхідність подальшого розвитку міжнародної діяльності вищої освіти в Україні для забезпечення її відповідності європейським стандартам.

Мета статті – здійснити аналіз етапів розвитку міжнародної діяльності закладів вищої педагогічної освіти з моменту здобуття Україною незалежності, окреслити значення міжнародної співпраці для інтеграції української освіти у глобальний освітній простір та підвищення її якості.

У рамках нашого дослідження термін «міжнародна діяльність закладу вищої педагогічної освіти» розглядаємо в контексті інтернаціоналізації освіти – як «процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності закладу вищої освіти з міжнародною складовою: індивідуальна мобільність (студентів, науковців, викладачів, адміністративного персоналу); створення спільних міжнародних освітніх і дослідницьких програм; формування міжнародних освітніх стандартів з метою забезпечення якості; інституційне партнерство, створення освітніх і дослідницьких консорціумів, об'єднань» – визначення, наведене у «Національному освітньому глосарії: вища освіта» (2014) [5].

Періодизація розвитку міжнародної діяльності закладів вищої педагогічної освіти в період 1991–2024 рр. охоплює кілька важливих етапів, які відображають трансформацію системи освіти, зміни в зовнішній політиці, а також інтеграцію в міжнародний освітній простір.

Перший період. Становлення незалежності та перші кроки міжнародної співпраці (1991–2004 рр.)

Після здобуття Україною незалежності в 1991 році педагогічні університети почали формувати нові міжнародні зв'язки з університетами країн Європи та світу. У науковій літературі для опису співпраці між закладами вищої освіти, що включає участь багатьох країн, поступово утверджуються терміни, засновані на прикметниках «міжнародний» та «інтернаціональний». У 1990-х роках було введено термін «міжнародна освіта», який описує способи інтеграції міжнародного аспекту у вищу освіту. Це період, коли міжнародний вимір у вищій освіті набуває дедалі більшої ваги і міжнародна діяльність поступово трансформується з допоміжної в одну з ключових

складових, стаючи більш змістовним і повноцінним процесом [13, с. 36].

Діяльність педагогічних університетів цього періоду відзначається відкритістю до міжнародної співпраці – здобуття Україною незалежності стимулювало пошук закордонних партнерів для налагодження освітнього співробітництва. Університети почали укладати двосторонні угоди з іноземними закладами вищої освіти, зокрема з країнами Європи та Північної Америки. Відбулося активне залучення до міжнародних програм, таких як Tempus, Erasmus, Soroptimus, що сприяло інтеграції української системи освіти в європейський простір та обміну досвідом з іноземними колегами. Розвивалася академічна мобільність, відкриваючи можливості для студентів і викладачів проходити стажування та навчання за кордоном, підвищувати якість освіти та впроваджувати нові методики викладання. Залучення іноземних викладачів до читання лекцій, проведення семінарів та спільних досліджень у педагогічних університетах сприяло обміну знаннями та культурними цінностями, а організація та участь у міжнародних наукових заходах дозволили українським педагогічним університетам стати частиною глобальної наукової спільноти та обмінюватися результатами наукових досліджень.

Основні події даного періоду – відновлення контактів з університетами пострадянських країн, перші угоди про співпрацю з європейськими та американськими університетами, розширення можливостей для студентських обмінів через програми, що фінансуються міжнародними організаціями – стали основою для подальшого розвитку та удосконалення міжнародної діяльності педагогічних університетів України у наступні роки.

Другий період. Інтеграція в європейський освітній простір (2005–2014 рр.)

Цей етап відзначений активним входженням України в європейський освітній простір і початком участі у Болонському процесі (2005 р.), що сприяло адаптації української освіти до міжнародних стандартів, активним процесам інтеграції в європейську освітню систему через участь у міжнародних програмах, а також збільшенню кількості наукових досліджень у співпраці з закордонними партнерами. Після приєднання до Болонського процесу у 2005 році українські педагогічні університети працювали над впровадженням його принципів. Активно поширюються програми обміну для студентів та викладачів через участь у програмах Erasmus та інших міжнародних проектах, що сприяло збільшенню кількості студентів, які навчалися за кордоном, а також зросла кількість іноземних студентів в українських педагогічних університетах. Укладання угод про спільні освітні програми з іноземними університетами дозволило студентам отримувати подвійні дипломи, а це сприяло підвищенню конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці.

Характеризуючи тенденції розвитку міжнародної діяльності впродовж першого десятиліття XXI ст. дослідник Дж. Найт (J. Knight) зауважує, що зросла увага до академічної мобільності, та відзначає значне збільшення міжнародних академічних мереж і партнерств, що базуються на взаємовигідній співпраці як у некомерційній, так і в комерційній сферах інтернаціоналізації освіти. Міжнародний компонент став важливим чинником, який формує напрямки розвитку та створює нові виклики для сектору вищої освіти [14, с. 3].

Міжнародна діяльність педагогічних університетів «здійснювалася через академічну мобільність викладачів (англ. faculty mobility), навчання за кордоном (англ.

study abroad), міжнародні обміни (англ. international exchanges), залучення іноземних студентів (англ. international student recruitment); інтернаціоналізацію курикулуму: мультикультурну освіту (англ. multicultural education), міжнародні дослідження (англ. international studies), освіту в інтересах миру (англ. peace education), регіональні студії (англ. area studies)» [1].

Серед основних подій, які мали значення для розвитку міжнародної діяльності закладів вищої педагогічної освіти, варто відзначити:

- підписання Україною Болонської декларації та початок впровадження кредитно-модульної системи;
- активізація участі у міжнародних освітніх програмах Tempus та Erasmus, Horizon 2020, початок участі українських студентів у міжнародних стажуваннях і програмах обміну;
- розширення науково-дослідної співпраці та проведення міжнародних конференцій за підтримки іноземних фондів та університетів;
- впровадження подвійних дипломів у співпраці з іноземними університетами.

Відповідні заходи, напрями та тенденції впровадження міжнародної діяльності відображають прагнення українських педагогічних університетів інтегруватися в європейське освітнє середовище та підвищити конкурентоспроможність своїх випускників на міжнародному ринку праці.

Третій період. Посилення міжнародної співпраці та впровадження цифрових технологій (2014–2019 рр.)

Прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» у 2014 році значно змінило підходи до якості освіти. Міжнародну діяльність закладу вищої освіти розглядають як напрям освітньої роботи, спрямований на організацію системних відносин та взаємовигідного співробітництва з учасниками освітнього простору інших країн. Головними напрямками міжнародного співробітництва закладу вищої освіти є: «участь у програмах двостороннього та багатостороннього міждержавного обміну студентами, аспірантами, педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками; проведення спільних наукових досліджень; організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів; участь у міжнародних освітніх та наукових програмах; спільна видавнича діяльність; надання послуг, пов'язаних із здобуттям вищої та післядипломної освіти; відрядження за кордон науково-педагогічних кадрів для викладацької та наукової роботи відповідно до міжнародних договорів України та прямих договорів ЗВО з іноземними партнерами» [9, с. 269].

Багатовекторність здійснення міжнародної діяльності у педагогічних університетах даного періоду реалізовується через участь у міжнародних програмах, що дозволяють студентам навчатися за кордоном, дають можливості стажування, викладання та проведення досліджень в іноземних університетах для підвищення кваліфікації та обміну досвідом викладачів та науковців України; розробку спільних навчальних програм, які ведуть до отримання подвійних дипломів та інтердисциплінарних програм, що об'єднують кілька дисциплін та враховують міжнародний контекст [2].

Характерним для даного періоду є інтенсифікація міжнародного наукового співробітництва через участь у міжнародних наукових проектах та консорціумах, таких як Horizon Europe, організацію та участь у наукових заходах для обміну знаннями та досвідом [11]. Зростає кількість інтернаціональних заходів – проведення міжнародних

днів, фестивалів, культурних обмінів та інших заходів для сприяння культурному взаєморозумінню; участь у міжнародних проектах – співпраця з організаціями British Council, DAAD, Fulbright Program та іншими для реалізації спільних освітніх та наукових проектів; пошук міжнародних грантів та фінансування для реалізації програм міжнародної діяльності, співпраця з бізнесом та іншими зацікавленими сторонами для фінансування міжнародної діяльності [6].

Основними подіями виокремленого періоду є:

- інтеграція України у програму Erasmus+ (2014 р.) з подальшим розширенням можливостей для академічної мобільності;
- запуск віртуальних міжнародних обмінів та онлайн-освіти для забезпечення безперервного навчання в умовах кризових ситуацій;
- розширення міжнародної наукової співпраці через створення консорціумів для участі у спільних проектах;
- підписання угод про партнерство з університетами країн Європейського Союзу, США, Канади.

Ці події значно прискорили інтернаціоналізацію педагогічних університетів України, а також підвищили якість освіти та науково-дослідної діяльності, забезпечивши педагогічним університетам нові можливості для інтеграції у світову освітню систему та розвитку співпраці з іноземними партнерами.

Четвертий період. Глобальні виклики і адаптація (2020–2024 рр.)

Пандемія COVID-19 і війна в Україні значно вплинули на міжнародну діяльність педагогічних університетів, викликавши серйозні зміни у форматі співпраці, мобільності та освітнього процесу. Цифровізація освіти стала головним інструментом продовження навчання. Міжнародні програми та обміни, які раніше проводилися офлайн, були перенесені в онлайн-формат [17]. Це дозволило університетам зберегти співпрацю з іноземними партнерами, незважаючи на фізичні обмеження. Створення віртуальних обмінів дозволило студентам і викладачам брати участь у міжнародних заходах, не покидаючи свої країни. Заклади вищої педагогічної освіти змушені були змінити політику діяльності, щоб зберегти міжнародні зв'язки через цифрові формати обміну і навчання, почали активно включати до своїх програм цифрові технології та методики дистанційного навчання, що дозволило студентам і викладачам краще адаптуватися до нових умов навчання [12].

Військові дії на території України мали негативний вплив на міжнародну діяльність закладів освіти, призвівши до тимчасового припинення фізичних обмінів, виїзду студентів та викладачів за кордон для участі у міжнародних програмах. Проте багато міжнародних університетів відкрили спеціальні програми для українських студентів, які були змушені виїхати за кордон або залишитися вдома. Університети у країнах ЄС, США та інших державах запропонували стипендії та гранти для українських студентів, що дозволило їм продовжити освіту в безпечних умовах.

Варто відзначити міжнародну підтримку українських університетів освітніми закладами закордону. Після початку війни багато іноземних університетів та міжнародних організацій надали підтримку українським педагогічним університетам у вигляді грантів, обладнання для дистанційного навчання та психологічної допомоги для студентів і викладачів. Створення нових міжнародних програм сприяння та солідарності з Україною забезпечило підтримку студентам та науковцям, які

постраждали від війни. Це сприяло зміцненню зв'язків між українськими та іноземними навчальними закладами [10; 16].

Таким чином, цей етап ознаменований глобальними викликами для освітніх систем через пандемію COVID-19 та війну в Україні. Період характеризується:

- використанням дистанційних і гібридних форм навчання для збереження міжнародних академічних контактів;
- участю у програмах підтримки освіти під час кризи, зокрема для підтримки українських студентів та викладачів за кордоном;
- збільшенням ролі віртуальної мобільності та онлайн-співпраці в рамках міжнародних дослідницьких проектів;
- створенням міжнародних програм підтримки українських університетів і студентів через грантові проекти ЄС та інших міжнародних організацій.

Проте, незважаючи на виклики, міжнародна діяльність залишається важливим інструментом для підвищення якості освіти та наукової співпраці.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Процеси міжнародної співпраці та інтернаціоналізації стали ключовими чинниками розвитку вищої освіти в Україні після здобуття незалежності. Участь педагогічних університетів у міжнародних програмах, укладання двосторонніх угод з іноземними освітніми установами, а також залучення іноземних викладачів сприяли інтеграції України до глобального освітнього простору, підвищенню якості освіти та обміну культурними цінностями. Трансформаційні зміни, які пройшли заклади вищої педагогічної освіти – від перших кроків міжнародного партнерства до інтеграції в європейський освітній простір, активного впровадження цифрових технологій та адаптації до нових умов, викликаних пандемією COVID-19 і війною – підтверджують, що розвиток міжнародної діяльності є необхідною умовою для подальшого вдосконалення української системи освіти в контексті сучасних глобальних викликів.

Подальші дослідження в цьому напрямку можуть зосередитися на наступних перспективних аспектах: вивчення адаптаційних стратегій, які допомогли підтримати міжнародну співпрацю в умовах кризи; аналіз впливу міжнародних освітніх програм на професійний розвиток викладачів; оцінка впливу цифрових інструментів на інтернаціоналізацію освіти; моделі партнерства з європейськими та світовими освітніми установами. Такі дослідження допоможуть оцінити вплив міжнародної діяльності на підвищення конкурентоздатності української освіти й окреслити стратегії для її подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дебич М. А. Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід: монографія. Ніжин: ПП Лисенко, 2019. 408 с.
2. Європейська освіта в Україні: які університети пропонують програми подвійних дипломів. *Visit Ukraine*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/3804/european-education-in-ukraine-which-universities-offer-double-degree-programmes#yaki-perevagi-nadayut-programi-podviinix-diplomiv> (дата звернення: 03.08.2024).
3. Мазаракі А. А., Сай В. М., Дупляк Т. П. Міжнародна академічна мобільність в рамках Програми Європейського Союзу Еразмус+. *Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 18–19 квіт. 2018 р.). Маріуполь, 2018. URL: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2018/mizhnar_konf/materialy_konferentcii-2018.pdf (дата звернення: 07.07.2024).

4. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: аналітичний звіт / за заг. ред. Т. В. Фінікова, О. І. Шарова. Київ: Таксон, 2014. 144 с. URL: <http://kvit.ukma.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/01/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82.pdf> (дата звернення: 15.07.2024).
5. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-ге вид., перероб. і допов. / авт.-уклад.: В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий та ін.; за ред. В. Г. Кременя. Київ: ТОВ «Вид. дім «Плеяди», 2014. 100 с.
6. Програми обміну – International Office. *International Office – Відділ міжнародних зв'язків*. URL: <https://international.lnu.edu.ua/outgoing-mobility/exchange-programs> (дата звернення: 03.07.2024).
7. Сбруєва А. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань: монографія. Суми: СумДПУ, 2008. 80 с. URL: http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/3236/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_2008_%D0%A1%D0%B1%D1%80%D1%83%D1%94%D0%B2%D0%B0.pdf (дата звернення: 03.07.2024).
8. Сікорська І. М. Аналіз міжнародної діяльності вищого навчального закладу як стратегічного напрямку інтернаціоналізації. *Вища освіта України*. 2013. № 3. С. 89–95.
9. Сікорська І. М. Аналіз міжнародної діяльності вищого навчального закладу як стратегічного напрямку інтернаціоналізації. *Вища освіта України*. 2015. № 3, дод. 2. С. 268–277.
10. DCN Global launches hub for Ukrainian refugees – World Learning. *World Learning*. URL: <https://www.worldlearning.org/story/dcn-global-launches-hub-for-ukrainian-refugees> (дата звернення: 10.11.2024).
11. Horizon Europe Office in Ukraine – Horizon Europe Office in Ukraine. *Офіс Горизонт Європа в Україні*. URL: <https://horizon-europe.org.ua/en/heo-in-ua> (дата звернення: 12.07.2024).
12. How World Learning Pivoted to Online Training Programs During the Pandemic – World Learning. *World Learning*. URL: <https://www.worldlearning.org/story/how-world-learning-pivoted-to-online-training-programs-during-the-pandemic> (дата звернення: 12.09.2024).
13. Jones E., Wit H. Globalization of Internationalization: Thematic and Regional Reflections on a Traditional Concept. *AUDEM*. 2013. P. 35–54. URL: https://www.researchgate.net/publication/263611295_Globalization_of_Internationalization_Thematic_and_Regional_Reflections_on_a_Traditional_Concept (дата звернення: 09.07.2024).
14. Knight J. Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization. Rotterdam, Netherlands: Sense Publishers. 2008. 50 p. URL: <https://www.sensepublishers.com/media/475-higher-education-in-turmoil.pdf> (дата звернення: 09.07.2024).
15. Shytikova S., Lugovyy V., Talanova Zh. Internationalisation of Higher Education in Ukraine: the National Case of Mobility and Cooperation in a Global Scale. *Intercultural Education*. 2017. № 2(7). P. 81–97.
16. The German Academic Exchange Service (DAAD) declares its support for its partners in Ukraine. URL: <https://www.daad.de/en/the-daad/ukraine/> (дата звернення: 12.07.2024).
17. Universities report on pandemic impact in the 2020 summer semester. URL: https://www.daad.de/en/the-daad/communication-publications/press/press_releases/universities-report-on-pandemic-impact-in-the-2020-summer-semester/ (дата звернення: 12.07.2024).

REFERENCES

1. Debych, M. A. (2019). *Teoretychni zasady internatsionalizatsii vyshchoi osvity: mizhnarodnyi dosvid: monohrafiia* [Theoretical foundations of higher education internationalization: International experience: Monograph]. Nizhyn, Ukraine: PP Lysenko [in Ukrainian].
2. Yevropeiska osvita v Ukraini: yaki universytety proponuiut prohramy podviinykh dyplomiv [European education in Ukraine: Which universities offer double degree programs]. (2024, August 3). *Visit Ukraine Today*. Retrieved from <https://visitukraine.today/uk/blog/3804/european-education-in-ukraine-which-universities-offer-double-degree-programmes#yaki-perevagi-nadayut-programi-podviinix-diplomiv> [in Ukrainian].
3. Mazaraki, A. A., Sai, V. M., & Dupliak, T. P. (2018, April 18–19). *Mizhnarodna akademichna mobilnist v ramkakh Prohramy Yevropeiskoho Soiuzu Erasmus+* [International academic mobility within the framework of the European Union Erasmus+ Program]. In *Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity Ukrainy v*

- umovakh polikulturnoho svitovoho prostoru: stan, problemy, perspektyvy* [Internationalization of higher education in Ukraine in the context of a multicultural world: State, problems, prospects]: Proceedings of the IId International Scientific and Practical Conference (Mariupol, Ukraine). Retrieved from http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2018/mizhnar_konf/materialy_konferentcii-2018.pdf [in Ukrainian].
4. Finikov, T. V., & Sharov, O. I. (Eds.). (2014). *Monitorynh intehtatsii ukrainskoi systemy vyshchoi osvity v Yevropeyskyi prostir vyshchoi osvity ta naukovoho doslidzhennia: analitychnyi zvit* [Monitoring the integration of the Ukrainian higher education system into the European higher education and research area: Analytical report]. Kyiv, Ukraine: Takson. URL: <http://kvit.ukma.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/01/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82.pdf> [in Ukrainian].
 5. Zakharchenko, V. M., Kalashnikova, S. A., & Luhovyi, V. I. (2014). *Natsionalnyi osvittii hlosarii: vyshcha osvita* (2-he vyd., pererob. i dopov.; V. H. Kremen, Ed.) [National educational glossary: Higher education] (2nd ed., revised and expanded). Kyiv, Ukraine: TOV "Vydavnychi dim "Pleiady"" [in Ukrainian].
 6. Prohramy obminu [Exchange programs]. (2024). URL: <https://international.lnu.edu.ua/outgoing-mobility/exchange-programs> [in Ukrainian].
 7. Sbruieva, A. A. (2008). *Hlobalni ta rehionalni tendentsii rozvytku vyshchoi osvity v umovakh pobudovy suspilstva znan* [Global and regional trends in higher education development in the context of building a knowledge society]. Sumy, Ukraine: SumDPU. URL: http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/3236/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_2008_D0%A1%D0%B1%D1%80%D1%83%D1%94%D0%B2%D0%B0.pdf [in Ukrainian].
 8. Sikorska, I. M. (2013). Analiz mizhnarodnoi diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu yak stratehichnoho napriamu internatsionalizatsii [Analysis of the international activity of a higher education institution as a strategic direction of internationalization]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, (3), 89–95 [in Ukrainian].
 9. Sikorska, I. M. (2015). Analiz mizhnarodnoi diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu yak stratehichnoho napriamu internatsionalizatsii [Analysis of the international activity of a higher education institution as a strategic direction of internationalization]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, (3), suppl. 2, 268–277 [in Ukrainian].
 10. DCN Global. (n.d.). *DCN Global launches hub for Ukrainian refugees*. URL: <https://www.worldlearning.org/story/dcn-global-launches-hub-for-ukrainian-refugees>
 11. Horizon Europe Office in Ukraine. (n.d.). Retrieved from <https://horizon-europe.org.ua/en/heo-in-ua/>
 12. World Learning. (n.d.). *How World Learning pivoted to online training programs during the pandemic*. Retrieved from <https://www.worldlearning.org/story/how-world-learning-pivoted-to-online-training-programs-during-the-pandemic/>
 13. Jones, E., & de Wit, H. (2013). Globalization of internationalization: Thematic and regional reflections on a traditional concept. *AUDEM*, 35–54. URL: https://www.researchgate.net/publication/263611295_Globalization_of_Internationalization_Thematic_and_Regional_Reflections_on_a_Traditional_Concept
 14. Knight, J. (2008). *Higher education in turmoil: The changing world of internationalization*. Rotterdam, Netherlands: Sense Publishers. URL: <https://www.sensepublishers.com/media/475-higher-education-in-turmoil.pdf>
 15. Shytikova, S., Lugovyy, V., & Talanova, Zh. (2017). Internationalisation of higher education in Ukraine: The national case of mobility and cooperation on a global scale. *Intercultural Education*, 28(7), 81–97.
 16. The German Academic Exchange Service (DAAD). (n.d.). *The German Academic Exchange Service (DAAD) declares its support for its partners in Ukraine*. URL: <https://www.daad.de/en/the-daad/ukraine/>
 17. DAAD. (n.d.). *Universities report on pandemic impact in the 2020 summer semester*. Retrieved from https://www.daad.de/en/the-daad/communication-publications/press/press_releases/universities-report-on-pandemic-impact-in-the-2020-summer-semester/